

Doc. dr. Džejla Khattab

Univerzitet u Sarajevu (BiH) / University of Sarajevo (BiH)

Filozofski fakultet / Faculty of Philosophy

dzejla.khattab@ff.unsa.ba

Primljeno / Received: 02. 02. 2026.

Prihvaćeno / Accepted: 27. 05. 2026.

UNAPREĐENJE RODNE RAZNOLIKOSTI I JEDNAKOSTI U OBLASTI BIBLIOTEČKIH I INFORMACIJSKIH NAUKA¹

ADVANCING GENDER DIVERSITY AND EQUALITY IN THE FIELD OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE²

Projekt pod nazivom *Gender Diversity in Information Science: Challenges in Higher Education*, GEDIS (broj projekta: 2024-1-ES01-KA220-HED-000246558)³ inovativna je Erasmus+ inicijativa koja okuplja raznolik konzorcij univerziteta širom Evrope, za unapređenje rodne raznolikosti i jednakosti u oblasti bibliotečkih i informacijskih nauka (LIS).

Koordiniran od strane Univerziteta u Barceloni (Španija), GEDIS predstavlja međunarodnu saradnju koja uključuje sljedeće partnere: Universität Hildesheim (Njemačka), FH Kärnten – gemeinnützige Gesellschaft mbH (Austrija), Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (Hrvatska), Sveučilište u Zadru (Hrvatska), Slezská Univerzita v Opavě (Češka) i Univerzitet u Sarajevu (Bosna i Hercegovina). Implementacija projekta je počela u decembru 2024. godine i trajat će do novembra 2027. godine.

Projekt GEDIS predstavlja nastavak uspješne inicijative GENDIMS, pokrenute na Univerzitetu u Barceloni 2021. godine, koja je potvrdila značajan doprinos integracije rodne perspektive u nastavne planove i programe. GEDIS širi svoje djelovanje na međunarodni nivo okupljajući mrežu univerziteta koji su ranije ostvarili uspješnu saradnju i koji zajednički rade na razvoju strategija za unapređenje rodne raznolikosti i inkluzivnih obrazovnih praksi. Univerzitet

¹ Tekst je prikaz Erasmus+ projekta pod nazivom *Rodna raznolikost u informacijskim naukama: izazovi u visokom obrazovanju*, u okviru aktivnosti Partnerstvo za saradnju u oblastima visokog obrazovanja (KA220-HED).

² This text is an overview of an Erasmus+ project entitled *Gender Diversity in Information Science: Challenges in Higher Education*, under the Cooperation partnership in Higher Education action (KA220-HED).

³ Više informacija o projektu: <https://www.ub.edu/gedis/>

u Barceloni (Španija) i Universität Hildesheim (Njemačka) učestvovali su u DECRIS projektu koji je koordiniralo Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (Hrvatska), gdje je Univerzitet u Sarajevu bio pridruženi partner. Usto, u proteklom periodu je Univerzitet u Sarajevu uspostavio saradnju sa školskim bibliotekarima u UNESCO projektu o integraciji medijske i informacijske pismenosti u društvo, s posebnim fokusom na integraciju u obrazovanje, u okviru koje su bibliotekari aktivno učestvovali u brojnim obukama i konsultacijama, što je rezultiralo prijedlogom strategije i akcionim planom za uvođenje medijske i informacijske pismenosti u obrazovni sistem u Kantonu Sarajevo. GEDIS je usmjeren na osnaživanje bibliotekara u školskim i visokoškolskim bibliotekama kroz prijenos znanja, što može unaprijediti kvalitet rada stručnjaka iz oblasti bibliotečkih i informacijskih nauka, te doprinijeti integraciji rodne ravnopravnosti u društvo kroz aktivno uključivanje zajednice u pitanja rodne raznolikosti.

Međunarodni projekat GEDIS, oslanjajući se na interdisciplinarno povezivanje LIS-a i rodni studija, usmjeren je na jačanje kompetencija budućih bibliotečkih i informacijskih stručnjaka integracijom rodne raznolikosti u nastavne planove i programe, s posebnim naglaskom na ulogu bibliotekara u aktivnom uključivanju nastavnog osoblja i studenata u pomenutim procesima. Rodna perspektiva bit će integrisana u stvarne zadatke i aktivnosti unutar bibliotečke i informacijske prakse, uključujući izgradnju i upravljanje zbirkama, pristup informacijama i dizajn usluga.

Projekat GEDIS ima dva ključna cilja. Prvi se odnosi na empirijsko istraživanje stepena i načina uključivanja rodne raznolikosti u obrazovanje iz oblasti bibliotečkih i informacijskih nauka na sedam evropskih univerziteta – partnera projekta iz šest različitih zemalja (Španija, Njemačka, Austrija, Hrvatska, Češka i Bosna i Hercegovina), uz analizu stavova i iskustava ključnih aktera - studenata, nastavnog osoblja i bibliotekara. Drugi cilj ove međunarodne i inovativne inicijative jeste razvoj teorijski utemeljenih i praktično primjenjivih alata, metodoloških smjernica i nastavnih materijala koji će doprinijeti integraciji rodne raznolikosti u univerzitetsku nastavu na sistematičan način, čime se unapređuje inkluzivnost i kvalitet obrazovnog procesa.

Time se doprinosi razvoju savremenih i pedagoški efikasnih nastavnih praksi i podržavaju se širi strateški ciljevi Evropske unije usmjereni ka pravednijim i inkluzivnijim obrazovnim sistemima. Shodno tome, specifični ciljevi projekta uključuju:

- Produbiti razumijevanje trenutnog nivoa uključivanja rodne raznolikosti u nastavne planove fakulteta unutar konzorcija.
- Istražiti percepciju studenata, nastavnog osoblja i bibliotekara o značaju uvođenja rodne raznolikosti u nastavu, kao i o njenim potencijalnim prednostima.
- Utvrditi konsenzus kroz analizu nastavnih planova i konsultacije sa stručnjacima o načinu na koji rodna raznolikost treba biti integrisana u obrazovne programe.
- Identifikovati i promovisati dobre prakse koje nastavno osoblje već primjenjuje kako bi rodnu raznolikost uključili u svoje nastavne aktivnosti.
- Razumjeti percepciju studenata o implementaciji rodne raznolikosti na njihovim fakultetima, ističući postojeće nedostatke, prijedloge za poboljšanje i pozitivne primjere.
- Za unapređenje rodne raznolikosti u nastavi na fakultetima unutar konzorcija, razviti tri seta alata (*toolkits*) za nastavno osoblje, studente i bibliotekare, kao nastavne materijale fokusirane na rodnu perspektivu. Ovi alati će povećati svijest studenata, pružiti podršku nastavnicima u različitim disciplinama, uključujući bibliotečke i informacijske nauke, te usmjeriti visokoškolske bibliotekare u pružanju podrške nastavnom osoblju i studentima, demonstrirajući dobre prakse integracije rodne raznolikosti u nastavu. Inicijativa će također promovisati rodnu raznolikost u preduniverzitetskom obrazovanju kroz aktivno uključivanje školskih bibliotekara.
- Omogućiti nastavnicima uključenim u projekat, sticanje novih kompetencija i vještina potrebnih za integraciju rodne raznolikosti u njihove nastavne aktivnosti.
- Distribuirati nastavne materijale putem specijalizovanih repozitorija za rodnu tematiku, kao i putem općih repozitorija. Školski bibliotekari će uključiti materijale projekta u edukacije ispred školskih biblioteka, čime će doprinijeti podizanju svijesti unutar školske zajednice.

Navedeni ključni i specifični ciljevi projekta GEDIS, realizuju se u okviru sljedećih radnih paketa: WP1 koji podrazumijeva upravljanje projektom, orijentiran na koordinaciju rada ostalih radnih paketa i vođenje projekta; WP2 koji se fokusira na razvoj inovacija u nastavi iz bibliotečkih i informacijskih nauka koje uključuju rodnu perspektivu; WP3 ima za cilj identifikaciju najboljih praksi u integraciji rodne perspektive u obrazovanje iz LIS-a; WP4 istražuje integraciju rodne perspektive u nastavu i učenje, s posebnim naglaskom na ulogu bibliotekara u aktivnom uključivanju nastavnog osoblja i studenata; WP5 se odnosi na razvoj okvira za evaluaciju sa fokusom na rodnu

perspektivu; dok WP6 pokriva diseminaciju odnosno širenje rezultata projekta, osiguravajući njihovu dostupnost i primjenjivost u međunarodnom kontekstu.

Rodna nejednakost i dalje predstavlja značajan društveni izazov u brojnim sektorima, uključujući kulturne industrije i informacijsku djelatnosti. Žene i pripadnici manjinskih grupa često se suočavaju sa strukturnim preprekama koje ograničavaju njihovo puno učešće, vidljivost i priznanje profesionalnog doprinosa. U tom kontekstu, univerziteti imaju ključnu ulogu u osnaživanju studenata da kritički prepoznaju, analiziraju i preispituju nepravedne obrasce i sisteme u društvu. Projekat GEDIS doprinosi razvoju inkluzivnijih univerziteta kroz niz strateških i istraživačkih aktivnosti, uključujući:

- analizu postojećih nastavnih planova radi identifikacije prostora za unapređenje u pogledu rodne perspektive;
- organizaciju fokus grupa sa studentima, nastavnim osobljem i bibliotekarima s ciljem prikupljanja preporuka za unapređenje nastavnih praksi;
- saradnju s bibliotekarima kao ključnim akterima u promovisanju rodne raznolikosti i inkluzije u obrazovanju i njihovo osnaživanje;
- organizaciju ljetnih škola za studente te stručnih događaja za nastavno osoblje, usmjerenih na razmjenu znanja, iskustava i pedagoških vještina.

Istovremeno, projekat GEDIS podstiče inovativne pristupe učenju i podučavanju kroz:

- primjenu alata iz oblasti bibliotečkih i informacijskih nauka za istraživanje rodni pitanja, poput analize zastupljenosti autorica u citiranim izvorima u akademskim radovima ili proučavanja širenja rodno zasnovanog govora mržnje u digitalnom prostoru;
- razvoj interaktivnih obrazovnih materijala, uključujući ozbiljnu igru (*serious games*), s ciljem povećanja angažovanosti i efikasnosti učenja o rodnoj raznolikosti;
- stručno osposobljavanje nastavnika za integraciju rodni tema u nastavne sadržaje primjenom savremenih pedagoških metoda;
- obezbjeđivanje digitalni resursa i alata zasnovanih na softveru otvorenog koda, čime se osigurava njihova dostupnost, održivost i prilagodljivost različitim obrazovnim kontekstima.

U okviru projekta GEDIS, rodna pismenost predstavlja ključni koncept za razumijevanje i unapređenje inkluzivnog obrazovanja, jer omogućava kritičko promišljanje o društvenim konstrukcijama roda, njihovom uticaju na obrazovne prakse i svakodnevne interakcije, te doprinosi stvaranju pravednijih i ravnopravnijih obrazovnih sistema. Bilo da se radi o unapređenju nastavnih planova i programa, osposobljavanju nastavnog i administrativnog osoblja ili javnom angažmanu, promovisanje rodne pismenosti trebalo bi predstavljati zajednički cilj svih aktera obrazovnog sistema. GEDIS prepoznaje obrazovanje i ulogu bibliotekara kao pokretače društvenih promjena i kao neophodan uslov za postizanje jednakosti u drugim područjima.

Univerzitet u Sarajevu je aktivno i prepoznatljivo učestvovao u realizaciji dosadašnjih ključnih aktivnosti projekta, uključujući sveobuhvatnu analizu nastavnih planova s ciljem procjene u pogledu inkluzivnih politika, ishoda učenja, nastavnih metoda, kriterija evaluacije, kao i rodne ravnoteže u sastavu nastavnog osoblja i korištenim referencama. Univerzitet je dao značajan doprinos i realizaciji istraživanja koje se temeljilo se na međunarodnoj anketi osmišljenoj s ciljem ispitivanja iskustava u nastavi, radnih uslova i institucionalne podrške dostupne akademskom osoblju u oblasti bibliotečkih i informacijskih nauka i srodnih disciplina, kao i u organizaciji fokus grupa sa nastavnim osobljem i studentima.⁴

Nastavnici i studenti Katedre za informacijske nauke sa Univerziteta u Sarajevu, uzeli su učešće u ljetnoj školi u Barceloni, koja je omogućila studentima i studenticama, te nastavnicima i nastavnicama da zajednički rade na povezivanju informacija, dokumentacije i roda.⁵ Predstavnici Univerziteta su također učestvovali u specijaliziranim obukama o rodnoj perspektivi u Barceloni i Zadru, dodatno osnažujući svoje kapacitete za primjenu rodno inkluzivnih pristupa u nastavnim praksama.⁶ Kroz navedene aktivnosti, Univerzitet u Sarajevu je intenzivno sarađivao s partnerskim institucijama iz Evropske unije, osiguravajući da implementacija projektnih zadataka odgovara potrebama i očekivanjima lokalne akademske zajednice.

⁴ Više informacija o rezultatima empirijskih istraživanja u okviru dosadašnjih projektnih aktivnosti: <https://www.unsa.ba/novosti/unapredenje-rodne-perspektive-u-obrazovanju-iz-biblioteckih-i-informacijskih-nauka>

⁵ Više informacija o ljetnoj školi u Barceloni: <https://www.unsa.ba/novosti/gedis-essisgen-2025-okupio-studente-i-istravivace-u-barcelona-spanija>

⁶ Više informacija o učešću Univerziteta u Sarajevu u realiziranim obukama u okviru projekta: <https://unsba.ba/novosti/kick-sastanak-u-sklopu-projekta-gedis-gender-diversity-information-science-challenges>; <https://www.unsa.ba/novosti/trening-u-okviru-projekta-gedis-gender-diversity-information-science-challenges-higher>

Među projektnim aktivnostima čija je implementacija planirana u nadolazećem periodu (do novembra 2026. godine), Univerzitet u Sarajevu će imati značajnu ulogu kroz organizaciju obuke školskih i visokoškolskih bibliotekara Kantona Sarajevo u oblasti rodni studija, inkluzivne pedagogije i primjene materijala koji uvažavaju rodnu perspektivu, što će unaprijediti njihove kompetencije. Kao dio međunarodne razmjene znanja i jačanja kapaciteta profesionalaca i aktera u oblasti, u okviru projekta će se organizovati međunarodna konferencija u Sarajevu, što će učesnicima omogućiti sticanje praktičnih uvida u nalaze i rezultate projekta, čime se dodatno promovišu dobre prakse u inkluzivnom obrazovanju.

Očekuje se da će konferencija dodatno osnažiti pozitivnu percepciju bibliotečke i akademske zajednice, naglašavajući relevantnost projekta i njegov dugoročni doprinos održivosti inkluzivnog obrazovanja.